

Մտադիրն ի ձեռն, ի շնորհ, յանուն երկինքն
Ողբով է ին, արմատ ունի, թրթրուռ և
որդ
Զօրէ՛ թրթրուռ ցրտել զաստեղ զարծր
Զարմանո՛ւ տես իւրեանց. Ունշ՝ սիրտ
որոնէ որդւ
Անձանեաւ, ըզգայաղիք, անկարկիր,
Անթոյր անթոյր, անսիրտ ապա և անհա-
ռաշ,
Անթընէի, անհամարան մեծ քան զերկիր,
Երեկոյնի գամուկն անդ. ձայն չունին ոչ
ալ.
Մեր անկարկիր առաջի ո՛ր չիկնիք ոչ,
Զի չունիք զայն, զի ոչ արին, ապա ոչ
կենսել
Անք որ բացուիք, մերձ ի փակուիլ մինչ
մեր են աչք,
Լապտերք ոյց լոյս թորուռ մըսայլ գան-
դունեցս աստղ,
Դէ՛տք այք չառնէք աղէ ըզլէնի, ըզլեր
հանգաց,
Միթէ չէ՞ք դուք. . . տապալիք անդիր,
անթընէական,
Թաւրթաւուն չիւրիւք անխաղ և անսա-
ռաճ.
Ըզնէ՛ք, աստեղք, սիրեմ, մընամ ձեզ յե-
րեկեան. . .
—Ո՞չ գեր ի վեր քան զանըզայն իցէ
զգաղաւթն զգաղաւթն
Կոյսն ըզգալուն՝ որ քան ըզլեր ըրտեղք
զըմաւ. . .
Ես քան զլիւրեն իմ, քան ըզլեանս սիրեմ
զեզի, կոյսն,
Ո՛ր սիրալի մարմնաւորում Դու ինքով-
նայ. . .
29 Յունիս 1889 թԻՆԱՆԻԺ
Յաւառաքի, Սեպ. Պանդոկ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԹԻՅԱՏԱԿՆԵՐ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՍԵՐ Ի ԳԱԿԻՆԵ
Գահիրէի գիշերները, նոյն իսկ
այս անուեալ եղանակին մէջ, եղա-
կան հրապարակ մը ունին. օրուան կիկի-
տաքը տեղի կուտայ բարեխառն զո-
փոխներ մը, բոլորովին տարբեր Ա-
րեւմտաօրէն գիշերային զովութիւնէն
որ խոնաւութիւն ու վառասնորութիւն
յառա՛կ կը բերէ. Այլ օրուան հետ
չեն գաղբիւր ի Գահիրէի անհամա-
թիւն ու շարժում, որպէս արեւելեան
չառ մը քաղաքացի մէջ. ընդհակառակն
նոր շարժում, նոր աստիպութիւն
կ'ստանան. վաճառատունք բաց են
կէս դիշերէն առա՛ւ, եւ զբառա-
վայրէ՛ մինչեւ առաւօտ. Գիշեր-
ուան թագուհւոյն և աստղերուն հետ
իրենց ժամն հասած ի համարին
երկրաւոր թագուհիք ու աստղեր,
և կին տարբեր կը տիրապետէ յայն-
ժամ այդ զբառաւոր ոտանդին. ամեն
աղիկ դիշերակութեանց ու ողորդու-
թեանց ցուցահանգէս մը կը դառնան
կերպարանայն պաշտօնական երկայն-
ութեամբ տարածուող լուսաւոր խա-
նութիւնը, երգեցիկ օրհարանները,
գարեբերատունք և խաղաղութիւն, խաղա-
մուլութիւն իր լալիկ ճանիները կը
տարածէ գրեթէ ամեն կողմ. այնտեղ
խաղամուր պէտք չունին խառնուելու
սահմանափակ թիւով սեղաններու
շուրջը—որպէս երբեմն ի Քրիսթմալ եւ
Գահիրէի—այլ փոքրիկ խումբերով
կրնան հանդուարէն վայելիլ իրենց
մուլութեան բոլոր հնչուածիւնը, այն-
քան բազմաթիւ են խաղաղութեւ եւ
խաղերն անքան այլապէս. Հայրիկ է
ըսել թէ կործանուողներն ալ, նոյն հա-
մաժամութեամբ, ո՛չ սակաւաթիւ են,
զի խաղն ամենուրեք նոյնն է և յունի
հայրենիք. խաղացողը թէ գտնուի ի
Մահմադ-Բարիս կամ Հոմիդիք, Բալիք
կամ Գահիրէ, միեւնոյն ամեն է, կիր-
քէն կուրացած, միշտ չափու յուսով
զորացած և միշտ կորոտեան մէջ չուս-
րած. Եւսկիստութիւն մը չէին ըն-
ժայիլ ուրեմն այդ յաւիտենապէս մի-
օրինակ —էֆիկ սեղանները նորա հա-
մար որ ի խնդիր էր նոյնութեան և
լաւագոյն կը համարէր իր հալուածած
ժամերուն մէջ մասը գոհնիլ երեկոյ
տեսներու համար եղիպտական եր-
գեցիկ օրհարան մը. երգեցիկ օրհա-
րան մը, ահա՛ ինչ որ կը տարբերի
կերպարաններէն. նոյնն է չենք, թա-
րարանած, այլ բնմին վրայ գի-
րուկ գերմանուհի մը կամ վրտտ անդ-
ուհի մը չէ որ կը ներկայանայ ուսա-
ման, երգելով թուշուռ երգ մը, այլ
թխադէմ կանայք, սովորաբար արեւ-
մուհիք, վարդապոյն կամ սպիտակ
էնթարներ հագած, երեսներ կ'ստ-
նէն բայ, և ճակատներն ապարջով
մը պարկուած, որք երեք կամ չորսը
մէկանց օրորուելով տատանուելով
բնմի կ'ընեն ու կը բազմիլ ամուսնու
մը վրայ. այդ անթիլաններն իրենք
կը նուագեն եւ իրենք կ'երգեն. արեւ-
արեւելեան մեղի կ'ընանսիններ
անոնց տեղող շրթանցը վրայ կը յա-
շտուեն իրարու. և Ժողովուրդը կ'ար-
եւնայ ու կ'ուռնիւրէն. Ծաղիկներու
չնոր տեղ գիտատակ կը դրնին երգ-
չուհւոյն, արար սպասաւորին միջո-
ցաւ որ կանգնած է թատերաբեմին
ստորոտը, Ժողովուրդեան առջեւ. Միջ-
նարարին, նաժիկներէն մին Ժողովուրդ-
եան առաւանձնաւորութեան կը դիմէ,
փոքրիկ պնակ մը ի ձեռնին շրջելով ա-
նոնց մէջ, և ամեն ոք իր լուսնային
հետ՝ մեծարանաց խօսք մը կ'ուղղէ

կամ պնակին մէջ կը թողու. մաս մը
իր պոլոն հառաչանքն, որքան որ
մեծարանաց ու հառաչանաց արժանի
են այդ չաղաւոր կանայք որք լուս-
գոյն բան մը պիտի ընէին իրենց տեղէն
չաղաւորը. ուրեք ուրեք թատերաբեմ
վանդակով մը բաժնուած է արաքէն,
Այս ներքի միջնորդը թողով, ա-
ղաս չունի առնելու համար լուսաւոր
վայր մը չէի կրնար ընտրել բայց եթէ
կողմէքին.
Փոքրիկ դրախտ մ'է այդ պարտե-
ղը, նշանաւոր ո՛չ միայն իր մեծու-
թեամբ, այլ մանաւանդ այն բանա-
տեղեկան խորշերով զորս կը պահէ
ժողովն մէջ. Այդ պարտեղն ամբողջ
բանաստեղծութիւն կը բուրբ արդէն.
Հաղիւ երկու քայլ առած եւ անոր ա-
ւաղուտ ուղիներուն և կապիլ մար-
գիւղեկանին վրայ, և ահա մտքեղ ու
գլխեղ ի բայ կը վանեն ամեն տաղ-
աւուկ, ամեն յոյճութիւն, կը մու-
նան քաղաքին ժողով, խաղաղանները,
նաժիկները նոր աշխարհ մը մտած են.
Խօսքսքին իր վանդակաւոր բո-
լորակ մէջ յընկալուող ու չորս մեծ
դռներով մը պարտեղեկ աշխարհի
գերեզմարդն հանրային պարտեղե-
կն մէն, ուր չընկու գլխաւոր հանդի-
ւանք մը կը դառնան իրենցինքն,
որ որքան միջոցի՝ այնքան արդիւ-
նաւոր, ու որքան յափշտակութիւն՝ այն-
քան չուգիր որ վեր մը ունենայ իր
մարդու մը. Մերթ գաղաղակցի պու-
րակի մը խորք կը դառնան իրենցինքն,
մերթ արուեստական քարայրի մը
մէջ որուն կողմէն վճիտ ջուր մը
կը հոսի. մտիկ այդ քարայրին մէջ եւ
բնական անդուղ մը կը դառնան որ
կը հանէ զեզ գեղատեսիլ փոքրիկ
բեօշիկ մը վրայ, ուստից զմիւր
ժամին կը հովանաւորին պարտեղը. հերե-
կական պամուրին թով՝ ամբիկեան
պաշտպան մը, բարձրաբերձ արմաւեն-
ւոյն մաս՝ գեղատեսիլ ժամանակը
զինի մը, մէկ կողմէ վայրի ծառեր
խումբ մը, անդին՝ պարտեղաշատե-
ւոյն արուեստին բոլոր կատարելա-
գործութիւններով օժտեալ ծառա-
տուններ, վերջապէս խառնուրդ մը
ամեն աշխարհաց անտառներէն ու
պարտեղներէն բերուած. Վար կ'ըն-
նան քեօշիկն ու դուրս կ'ընեն քա-
րայրէն, և ահա գէտի կը տարածուի
աւաղան, վճիտ, խաղաղիկ, լճակի
մը չափ ընդարձակ. Ինչիւր էր երբ ա-
ռաքին անգամ շրջեցան պարտեղն.
Լուսնի զոր չէինք վայելած ի ծովու,
այդ երեկոյն իր բոլոր պայծառ
կողմէն կը ցոլար աւաղանի վրայ.
ժամանակահատից մը կ'զգայի եզերաց
մաս ապաստի մակայիններ միջին մէջ ա-
ւաղանին շրջանը կատարելով. թեման
ներուն բաղիւններն արծաթեայ ալիք-
ներ կը հանէին մինչ եզերաց մաս վայ-
րեցակ ուրեմն իրենց ստուերը կը
թողուին լին մէջ. աւաղին վրայ չըր-
ջող կանաներու խորտիւնն ու պար-
կին մէջէն թռչնիկի մը երկուսն ճըռ-
ուորում միակ ձայներն են որք կը
խաղին այդ քաղցր լուսնութիւն. անդ-
լիսին և արար գիտարարական նուա-
գածուք, որք օրընմէ կը նուա-
ղանցած էր. մեծութեան սիրաշարք
կամ արդի անպարտ խոտորանութիւն-
ներ ունեցող ամբողջ միայն ցրուած կը
մնային պարտեղին այս ու այն կողմէ,
նաւակին երկով, անցանք կամուրջ
մը, ձգուած աւաղանին շրջանցին
վրայ որ օժապտուի կը սողոյկի մար-
գաւեաններուն մէջէն. քանի մը քայլ
են, ու նորէն փոխուեցաւ տեսա-
նը. այս անգամ ամառնային սիրուն
թատեր մ'էր որ կը բարձրաբեր մեջ
հանդէպ—միշտ պարտեղին մէջ. խա-
ղալիս խումբ մը որ արտաքից տեսմէ
կը ներկայացունէր որուն մէկ արար-
ուական ունիւրեցիքը. բայց այդ
թատերը մասնաւոր չափերով իրեն
մը ունէր հայ հանդիսականին համար.
Վերջին Դարդապանին փայլուն ա-
ւուրը յիշատակը պահուած էր հոն, և
ընկերներու կը պատմէին այն ամե-
նակներն երանան յորմէ հայ քաղա-
սանական խումբ մը ներկայացումներ
կուտայ յօգտեցիքին. Դարդապան ունի
նաւու եւրոպական ճաշարան մը. սե-
ղաններ պատրաստուած են աւաղանին
մաս, ստաւիկա կամարներու տակ,
յորս հարկիւրաւոր անձինք կը բազմին
ամեն իրիկուն, ընթերցաց ժամուն,
զոյգ զոյգ կամ առանձին, և կը կաղ-
դուրին պատուական համադրանե-
րով ու ստուգեալ գինիներով, մինչ
նուագածուց խումբը կը զարնէ երա-
ժողանական ընտիր կոտորներ.
Նմանքն մը միայն կը պակէր այդ
պարտեղին մէջ որ կը բովանդակէ հա-
մաժամութեան ամեն պայմաններ, և
դուրսին կը հանդէպ իրենցինքն, ու
որք մտքը կընայ անցունել ամբողջ օր
մը և ամբողջ գիշեր մը, առանց բանէ
մը նեղուելու. և երեւակայել թէ մինչ
ձմեռը ցուրտէն ու փութէն հայած
վանդակներ շուրջը կ'ապարտա-
նինք մեծահոգի հոն, հոն դարձ օդի մը
բոլոր հրապարակ վայելելու կ'ընեն
երեկոյնի անտառն աշխարհի եօթն
Հրապարակ մէջ. Անցնելէ յետոյ
ձիւղէ կամուրջն, սկսանք որդեմայ
ստաւանդ լայն և հարկի կառու-
ւոյ մը վրայէն ուր փոքի յիւրա-
ւարներն, կենսիք ձանձրացած մե-
ծառուներն և թորախառու երկա-
տարներն, երկաթուղի ձմեռնային գա-

լուրն վայելելու համար որքան փա-
փաղ սկուգոր, չորս մէկնայ մը, այլ
զբառայրիկ մը ըլլալու.
Ի՛նչ որ կը տեսնէինք ու կը վայե-
լէինք յուրիկ վերջին օրերուն մէջ ի
Գահիրէ, այնչէն կ'ընէր լուսաւորանքն
ամենուրեք զորս կը տեսնէն ու կը վայե-
լեն ձմեռը. փոխանակ այդ փոքրիկ
հանդէպը կը բացուի հայտնապէս օրե-
կան, ինչուաներուն մէջ չի մնար,
խաղաղանք կը լքուի ին, հրապարակն-
ըն բարձրմտին կը դառնան, նուագա-
ծութիւնք կը կրկնապատկին, և մը-
տառեւ ամառ է.
Ինչ փոքրը բաւական անցած էր,
երբ այս հանդէպ տեսարանները մտքիս
մէջ տարուբերելով, մեկնեցայ Խօսք-
քինէն. կառապանը — քահանայրէ՞
միւն թէ թաւուն նախադասութիւն
փոխանակ լայն պարտեղներէն երթմա-
լու ի Բիլիւ-Է-Արմէն (Հայոց երե-
ղեցին), յուր շրջան մը կատարել ար-
եւ և կուրեն և իրենցինքն դուռն ա-
րարական նեղ փողոցներուն մէջ, կը
կարծէի թէ ուրիշ քաղաք մը փոխա-
գործած եմ, այնքան տարբեր էին
միջնորդը, սայրապատեղիքը, տու-
ները, խանութները, մարդիկն իսկ.
ամեն մէկ փողոցն անկիւնը դառնա-
լուն, կամէ՛ կ'ստանար կառքը, որ ար-
դէն դանդաղ կընթանար, զի դանդա-
ղուէն, սայրապատեղիքն փայլաւոր
պատկած էին, անմար արեւոյցը, ու
մանք չ'կարենային հանդուրժել իրենց
որդերուն մէջ տիրող տառաւիժն.
զբառաւորն և զ'ինքնուրեք՝ այդ թա-
ղերուն մէջ գաղթելի երեւոյթ մը ու-
նին. նեղ, միջին օրհանք, ուր սե-
ցած սեղաններու շուրջը հաւաքուած
կարեւնան ու կը պարզապէս յաճա-
կորդը, և լուրջ կանայք խառնուած
են արեւոյցաց հետ. այդ տարբեր
փողոցներուն մէջ յորս լապտերներն ալ
հաղաւթաւ են անցորդներուն նման,
ամեն կերպ տարբեր մուլութիւնք կը
տարապէսեն սանձարձակ. Գահիրէ
էր ժողովքն էր այդ մասն, որ ինքե-
նին փոքրիկ քաղաք մը կը կարծէր
մեծ քաղաքին մէկ անկիւնը, սե ա-
րաւ մը՝ այդ պայծառութեան մէջտեղ,
ներքին վերք մը՝ լուսափայլութեան
մէջ տակ. հոն՝ գործարար, չքաւոր,
մուշակով թէ ի՛նչ էին երեւ և ի՛նչ
պիտի ըլլան վարի, յարուրդ կու-
տան իրենց արարելու տեղին. Պար-
տեղին անդ՝ համարով զովացած՝ ա-
ռաւել ևս կզգայի գեհնական տա-
թութիւնը որ դուրս կը ժայլակէր այդ
թիւն խառնութեան աշխարհ
միջոցի տեսարանով շրջած՝ կը խոտ-
ալային յառաւ ծնայով վանդակա-
պատ պատմահաններու վրայ, որոց
հետեւէն դիւային պարիկ կը բոլորէին
կարծաւ ոտակներուն կանայք. անոնք
նրեք կը գոչէին ի լուր կողորդելու
հառաչանքով իրենցինքն յառաչաւ
արեւոյցը որոց ձայնին կը խառնուէր
չանց հայերէն և անորոյ լիւրով մը.
Այդ սայրապատեղիքն փայլաւոր
կանաւ կը կար ուսումնասիրելու.
Պարտեղն և երկրի միջնայնային
կզգայի որքան կառքը կը մուրէր այդ
թաղերուն մէջ. կառապանը, — անա-
պատի գաւակ՝ որ թիւին վրայ ան-
ցուած թիւիկեղայ թուանշանէն միայն
երկրի ունէր, — լուր չէր հասկնար.
չէի գիտեր թէ ո՛ր պիտի յանդէր
այդ գնացքը. թեքան քաղաքէն դուրս,
մանայի վայր մը, ուր անփութ ձած
բորգներու կողորդելին հաղաւթաւ
բան մը չէ. Այլ անցնելէնք փողոցնե-
րէ ուր ո՛չ ճարգ կար, ո՛չ գինեւոր,
ո՛չ կենդանի կառք, բարեբաղութե-
թիւնէն, ճիշդ այդ պահուն անկիւն մը
քանդանցեալ կանգնած նշմարելի
սպիտակահագեցած քարոս ոտակներ
որուն նշմարելի կերպով հասկնուցի
թէ սխալ ճանքն էր իրենց և արտա-
սանեցի Բիլիւ-Է-Արմէն բառերը.
ուստից փոխապէս մը կողմը որ
կառապանին զով թաղեցաւ. տասն
վայրկեանէն ամառնային արարին
զուրքը կը բաղնէր. Այդ փոքրին ամբողջ քա-
ղաքին շրջանը կատարած էի սխալմը,
տեսած էի դիւային Գահիրէ իր
արտաբերական ու զարդարեանք մէջ,
ստուերին կողմն ու ներքին կողմը
(le dessus et le dessous), և այս ամ-
բողջաւոր կառապանի մը նեղա-
ւան եւրոպական ճաշարան մը. սե-
ղաններ պատրաստուած են աւաղանին
մաս, ստաւիկա կամարներու տակ,
յորս հարկիւրաւոր անձինք կը բազմին
ամեն իրիկուն, ընթերցաց ժամուն,
զոյգ զոյգ կամ առանձին, և կը կաղ-
դուրին պատուական համադրանե-
րով ու ստուգեալ գինիներով, մինչ
նուագածուց խումբը կը զարնէ երա-
ժողանական ընտիր կոտորներ.
Նմանքն մը միայն կը պակէր այդ
պարտեղին մէջ որ կը բովանդակէ հա-
մաժամութեան ամեն պայմաններ, և
դուրսին կը հանդէպ իրենցինքն, ու
որք մտքը կընայ անցունել ամբողջ օր
մը և ամբողջ գիշեր մը, առանց բանէ
մը նեղուելու. և երեւակայել թէ մինչ
ձմեռը ցուրտէն ու փութէն հայած
վանդակներ շուրջը կ'ապարտա-
նինք մեծահոգի հոն, հոն դարձ օդի մը
բոլոր հրապարակ վայելելու կ'ընեն
երեկոյնի անտառն աշխարհի եօթն
Հրապարակ մէջ. Անցնելէ յետոյ
ձիւղէ կամուրջն, սկսանք որդեմայ
ստաւանդ լայն և հարկի կառու-
ւոյ մը վրայէն ուր փոքի յիւրա-
ւարներն, կենսիք ձանձրացած մե-
ծառուներն և թորախառու երկա-
տարներն, երկաթուղի ձմեռնային գա-

լուրն վայելելու համար որքան փա-
փաղ սկուգոր, չորս մէկնայ մը, այլ
զբառայրիկ մը ըլլալու.
Ի՛նչ որ կը տեսնէինք ու կը վայե-
լէինք յուրիկ վերջին օրերուն մէջ ի
Գահիրէ, այնչէն կ'ընէր լուսաւորանքն
ամենուրեք զորս կը տեսնէն ու կը վայե-
լեն ձմեռը. փոխանակ այդ փոքրիկ
հանդէպը կը բացուի հայտնապէս օրե-
կան, ինչուաներուն մէջ չի մնար,
խաղաղանք կը լքուի ին, հրապարակն-
ըն բարձրմտին կը դառնան, նուագա-
ծութիւնք կը կրկնապատկին, և մը-
տառեւ ամառ է.
Ինչ փոքրը բաւական անցած էր,
երբ այս հանդէպ տեսարանները մտքիս
մէջ տարուբերելով, մեկնեցայ Խօսք-
քինէն. կառապանը — քահանայրէ՞
միւն թէ թաւուն նախադասութիւն
փոխանակ լայն պարտեղներէն երթմա-
լու ի Բիլիւ-Է-Արմէն (Հայոց երե-
ղեցին), յուր շրջան մը կատարել ար-
եւ և կուրեն և իրենցինքն դուռն ա-
րարական նեղ փողոցներուն մէջ, կը
կարծէի թէ ուրիշ քաղաք մը փոխա-
գործած եմ, այնքան տարբեր էին
միջնորդը, սայրապատեղիքը, տու-
ները, խանութները, մարդիկն իսկ.
ամեն մէկ փողոցն անկիւնը դառնա-
լուն, կամէ՛ կ'ստանար կառքը, որ ար-
դէն դանդաղ կընթանար, զի դանդա-
ղուէն, սայրապատեղիքն փայլաւոր
պատկած էին, անմար արեւոյցը, ու
մանք չ'կարենային հանդուրժել իրենց
որդերուն մէջ տիրող տառաւիժն.
զբառաւորն և զ'ինքնուրեք՝ այդ թա-
ղերուն մէջ գաղթելի երեւոյթ մը ու-
նին. նեղ, միջին օրհանք, ուր սե-
ցած սեղաններու շուրջը հաւաքուած
կարեւնան ու կը պարզապէս յաճա-
կորդը, և լուրջ կանայք խառնուած
են արեւոյցաց հետ. այդ տարբեր
փողոցներուն մէջ յորս լապտերներն ալ
հաղաւթաւ են անցորդներուն նման,
ամեն կերպ տարբեր մուլութիւնք կը
տարապէսեն սանձարձակ. Գահիրէ
էր ժողովքն էր այդ մասն, որ ինքե-
նին փոքրիկ քաղաք մը կը կարծէր
մեծ քաղաքին մէկ անկիւնը, սե ա-
րաւ մը՝ այդ պայծառութեան մէջտեղ,
ներքին վերք մը՝ լուսափայլութեան
մէջ տակ. հոն՝ գործարար, չքաւոր,
մուշակով թէ ի՛նչ էին երեւ և ի՛նչ
պիտի ըլլան վարի, յարուրդ կու-
տան իրենց արարելու տեղին. Պար-
տեղին անդ՝ համարով զովացած՝ ա-
ռաւել ևս կզգայի գեհնական տա-
թութիւնը որ դուրս կը ժայլակէր այդ
թիւն խառնութեան աշխարհ
միջոցի տեսարանով շրջած՝ կը խոտ-
ալային յառաւ ծնայով վանդակա-
պատ պատմահաններու վրայ, որոց
հետեւէն դիւային պարիկ կը բոլորէին
կարծաւ ոտակներուն կանայք. անոնք
նրեք կը գոչէին ի լուր կողորդելու
հառաչանքով իրենցինքն յառաչաւ
արեւոյցը որոց ձայնին կը խառնուէր
չանց հայերէն և անորոյ լիւրով մը.
Այդ սայրապատեղիքն փայլաւոր
կանաւ կը կար ուսումնասիրելու.
Պարտեղն և երկրի միջնայնային
կզգայի որքան կառքը կը մուրէր այդ
թաղերուն մէջ. կառապանը, — անա-
պատի գաւակ՝ որ թիւին վրայ ան-
ցուած թիւիկեղայ թուանշանէն միայն
երկրի ունէր, — լուր չէր հասկնար.
չէի գիտեր թէ ո՛ր պիտի յանդէր
այդ գնացքը. թեքան քաղաքէն դուրս,
մանայի վայր մը, ուր անփութ ձած
բորգներու կողորդելին հաղաւթաւ
բան մը չէ. Այլ անցնելէնք փողոցնե-
րէ ուր ո՛չ ճարգ կար, ո՛չ գինեւոր,
ո՛չ կենդանի կառք, բարեբաղութե-
թիւնէն, ճիշդ այդ պահուն անկիւն մը
քանդանցեալ կանգնած նշմարելի
սպիտակահագեցած քարոս ոտակներ
որուն նշմարելի կերպով հասկնուցի
թէ սխալ ճանքն էր իրենց և արտա-
սանեցի Բիլիւ-Է-Արմէն բառերը.
ուստից փոխապէս մը կողմը որ
կառապանին զով թաղեցաւ. տասն
վայրկեանէն ամառնային արարին
զուրքը կը բաղնէր. Այդ փոքրին ամբողջ քա-
ղաքին շրջանը կատարած էի սխալմը,
տեսած էի դիւային Գահիրէ իր
արտաբերական ու զարդարեանք մէջ,
ստուերին կողմն ու ներքին կողմը
(le dessus et le dessous), և այս ամ-
բողջաւոր կառապանի մը նեղա-
ւան եւրոպական ճաշարան մը. սե-
ղաններ պատրաստուած են աւաղանին
մաս, ստաւիկա կամարներու տակ,
յորս հարկիւրաւոր անձինք կը բազմին
ամեն իրիկուն, ընթերցաց ժամուն,
զոյգ զոյգ կամ առանձին, և կը կաղ-
դուրին պատուական համադրանե-
րով ու ստուգեալ գինիներով, մինչ
նուագածուց խումբը կը զարնէ երա-
ժողանական ընտիր կոտորներ.
Նմանքն մը միայն կը պակէր այդ
պարտեղին մէջ որ կը բովանդակէ հա-
մաժամութեան ամեն պայմաններ, և
դուրսին կը հանդէպ իրենցինքն, ու
որք մտքը կընայ անցունել ամբողջ օր
մը և ամբողջ գիշեր մը, առանց բանէ
մը նեղուելու. և երեւակայել թէ մինչ
ձմեռը ցուրտէն ու փութէն հայած
վանդակներ շուրջը կ'ապարտա-
նինք մեծահոգի հոն, հոն դարձ օդի մը
բոլոր հրապարակ վայելելու կ'ընեն
երեկոյնի անտառն աշխարհի եօթն
Հրապարակ մ

